

اخلاق اقتصادی از دیدگاه اسلام

سیده زهرا هادی قلعه جوقی^۱*

۱- دانش آموخته کارشناسی ارشد علوم اقتصادی، دانشگاه غیرانتفاعی علامه محدث نوری، نور، ایران

*نویسنده مسئول: shab171988@gmail.com

چکیده

اخلاق اقتصادی بخشی از آموزه‌های اسلامی است که از یکسو، مؤلفه‌های رشد و توسعه اقتصادی و رفاه عمومی را ارائه می‌کند. از سوی دیگر، شیوه‌ها و عناصر مقابله با مفاسد و سالم‌سازی فعالیت‌های اقتصادی را برمی‌نماید و بستر لازم را برای رشد معنوی و سعادت ابدی انسان نیز فراهم می‌سازد. این نوشتار با روش تحلیل محتوا و جمع‌آوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای در صدد بررسی مقوله اخلاق اقتصادی و عناصر مهم آن از دیدگاه اسلام و مقایسه آن با دیدگاه متعارف است؛ که مهم‌ترین عناصر اخلاق اقتصادی را در سه بخش «تولید»، «توزیع» و «مصرف» مورد بررسی قرار می‌دهد.

واژه‌های کلیدی: اخلاق اقتصادی، اسلام، تولید، توزیع، مصرف

۱. مقدمه

دانش اقتصاد با وجود برخورداری از پیشینه دیرینه و به رغم اینکه زندگی بشر در پرتو آن پیشرفت‌هایی داشته است، نتوانسته است در حد قابل قبولی مشکلات را حل کند و امروز بشر در عرصه‌های مختلف زندگی خود با بحران مواجه است. به نظر می‌رسد منشأ این بحران‌ها، نگاه کارکردگرایانه به علم اقتصاد است (فراهانی فرد، ۱۳۸۹). فرضیه مقاله این است که دین با ایجاد بسترهای مناسب زمینه افزایش تولید و به دنبال آن بهبود اقتصاد را فراهم می‌کند.

اخلاق در دین جایگاه والایی دارد به گونه‌ای که پیامبر اکرم هدف بعثت خود را تتمیم مکارم اخلاقی برشمردند. همچنین ملاک کمال ایمان را پایبندی به ارزش‌های اخلاقی دانسته‌اند. ارزش‌های اخلاقی اثر آشکاری در نوع رفتارهای واقعی انسان دارد. یکی از ساحت‌هایی که این اثر در آن آشکار می‌باشد عرصه اقتصاد است. بر این اساس اخلاق اقتصادی به آن دسته از ارزش‌های اخلاقی و معنوی گفته می‌شود که آثار اقتصادی دارند، خواه خود آن ارزش‌ها اقتصادی باشند، خواه نباشند (معصومی نیا، ۱۳۸۶).

گفتمان اخلاق و اقتصاد حدود سه دهه است که در غرب آغاز شده و افرادی مانند دانیل هاسمن، سرچ کولم، آمارتیاسن، جان روثمر، مایکل مک فرسون و رونالد دورکین درباره نقش و اثر اخلاق در اقتصاد اظهار نظر کرده‌اند (مکگرن^۱

^۱ Mcgrawn